

Milline see põrgu kliima siis on?

On Eesti meteoroloogia aasta – Tartu Ülikooli meteoroloogia observatooriumi asutamisest möödub 150 aastat. Aga tähistada võiks ka muid ilmateadusega seotud daatumeid.

Näiteks mais täitub 750 aastat kuulsa itaalia poeedi Dante Alighieri sünnist. Mis on nimetatul ühist loodusteadusega? Aga see, et tema kuulsaimas teoses “Jumalik komöödia. Põrgu” (ilmus 1314. aastal) on antud päris üksikasjalik kirjeldus põrgu kliimast.

Minu kadunud isa tavatses ajuti lausuda “Räägib kui pastor taevariigist”, mõeldes selle all väiteid vaid loetu põhjal. Dante esitab aga pika ja põhjaliku reisikirjelduse läbi terve maakera sise-muse, güidiks ametivend, ladina poeet Vergilius. (Too oli, muide, juba 1319 aastat viibinud teises ilmas, seega saatjaks igati paslik.)

Lühike ülevaade teosest

Hiigelkoonust meenutav inferno jaguneb üheksaks kontsentri-liseks ringiks. Esimene on kõige

SHUTTERSTOCK

Põrgu ilma võiks vabalt just sellisena ette kujutada.

ulatuslikum, sest sisaldab ristimata hingesid kogu maailmast. Sealse kliima kohta pole poeetil midagi halba öelda. Teises, himurate ringis, valitsevad aga pimeduses puhuvad tugevad tuuled (“keeristorm, mil jõud ei raue”).

Järgmises, õgardite ringis, sajab kogu aeg jäist vihma. Neljandas ja viiendas raundis – priiskajate ja süngete tüüpide asupaigas – polnud mikrokliima

poedile eriti muljetäratav. Patuseid kiusavad vaid kuriküüned (tänapäeval – kurikaelad). Kuuendas ja seitsmendas ringis, kuhu sattusid ketserid, türannid, liigkasuvõtjad jms tegelased, oli kliima juba põrgulikult palav tulejõgede ja -vihmaga. Kaheksandas, petturite türmis, piinlesid tulises pigis kõiksugused libekeeled – poliitikud, halvad nõunikud, vargad, samuti astroloogid ja selgeltnägijad...

Kõige kaugem ja külmem väljasaatmiskoht on jäetud äraandjaile – nii riigi, sugulaste kui heategijate reetjaile. Nii nimetatud kurjategijad kui ka Lucifer asuvad päris maakera keskkohas vajununa igikeltsa. Suure vaevaga ronivad rändurid põrgulise jalgu mööda edasi, kuni jõuavad õnnelikult lõunapoolkerale ehk paradiisi.

Peale sündmuste kirjeldamise mõtiskleb Dante ka kohalike loodusnähtuste tekke üle: kuidas on võimalik, et pimeduses puhub tugev tuul, kui füüsika seaduste kohaselt tekib too vaid päikesekiirguse mõjul?

Milline on põrgu kliima teiste allikate andmeil? Seda on päris lihtne kontrollida. Kui Dante startis oma retkele 1300. aastal suure reede paiku, alustas umbes sajandi võrra varem oma allmaauuringuid meie Kalevi-poeg. Ühe suure värava asemel on Eestis aga põrgusse viivaid avausi kolm – Toris, Helves ja Loodil.

Kreutzwaldi andmete kohaselt valitseb meie põrgus paraskliima, vaid kohati esineb seal sulaväevlõngesid. Allmaailm on aga samuti täidetud sur-nute hingedega, keda (vähemalt

sajandeid tagasi) ahistas Sarvik-taat sortsidega. Piibli (samuti koraani) andeile on põrgus palav, aga taevas, seal kus laulavad ingliskoored, mõnusalt komfortne paik, koht, “kus ei saa päikesepistet” (Jesaja rmt 32:2).

Ikkagi, milline temperatuur valitseb põrgus? Kui minna maa alla, siis algul on “külm kui hauas”, edasi aga hakkab temperatuur üha tõusma (keskmiselt kolm kraadi saja meetri kohta).

Kellele soe, kellele külm

Igaüks võib nüüd edasi arvutada, kui sügaval võiks olla veel mõnus soojus, kui sügaval aga täielik põrgu.

Hinnangud taeva ja põrgu mikrokliimale on iseloomulikud just poolkõrbeliste maade rahvastele. Tiibeti kõrgmäestiku elanikele on põrgu seevastu seostatav halastamatu külmaga.

Taevasse tõusmisel alaneb õhutemperatuur iga kilomeetriga ligi kuue kraadi võrra. Külmim koht on olnud Rootsi kohal 1963. aastal, kui 80 km kõrgusel mõõdeti -143°C .

AIN KALLIS